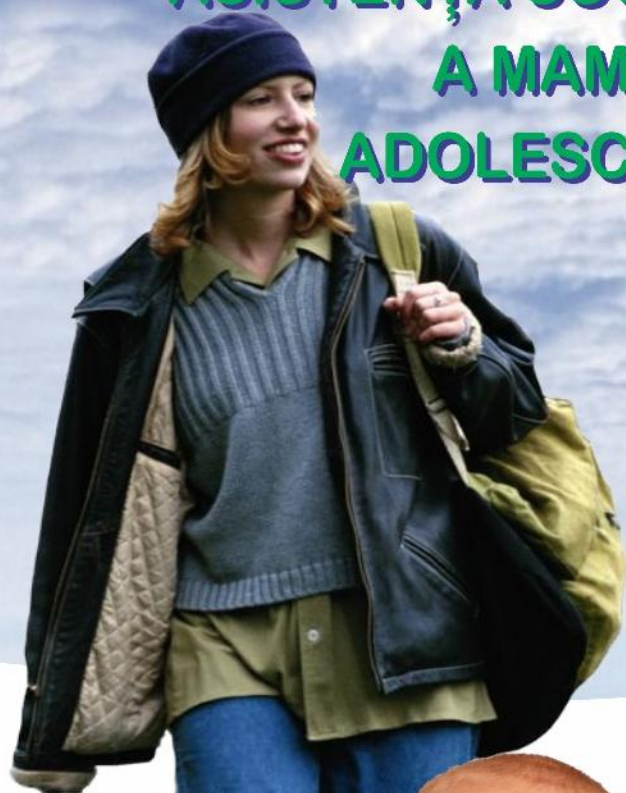

Elena Petronela Șerban

ASISTENȚA SOCIALĂ A MAMELOR ADOLESCENTE

LUMEN

2005
asistentasociala.ro

Elena Petronela Șerban

**Asistența socială a
mamelor adolescente**

Editura Lumen

Acest volum a apărut în cadrul Programului de Promovare a Asistenței Sociale în România derulat de Asociația Lumen cu susținere financiară din partea Centrului Virtual de Resurse în Asistența Socială asistentasociala.ro și a firmei de consultanță EXPERT PROJECTS.

www.expertprojects.ro

www.asistentasociala.ro

www.asociatialumen.ro

Acest material este protejat de legile copyright-ului în vigoare.
Orice multiplicare neautorizată, indiferent de suport, este interzisă și va fi pedepsită conform legii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:
Elena Petronela Șerban - *Asistența socială a mamelor adolescente*
Iași, Editura Lumen, 2005, România
Bibliogr.
P: 315, cm 14,8 X 21
ISBN : 973-7766-29-6

Tehnoredactor: Cosmin Șerban

Design copertă: Euro Market Advertising

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). *Asistența socială a mamelor adolescente*. Iași, România: Lumen.

Elena Petronela Șerban

Asistența socială a mamelor adolescente

Editura Lumen

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistența socială a mamelor adolescente. Iasi, Romania:
Lumen.

Pagina lasata intentionat goala

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistenta sociala a mamelor adolescente. Iasi, Romania:
Lumen.

*„Viața se stinge întotdeauna, dar scânteiază
ori de câte ori în lume se naște un copil.”*

Andrè Maurois

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistența socială a mamelor adolescente. Iasi, Romania:
Lumen.

Pagina lasata intentionat goala

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistenta sociala a mamelor adolescente. Iasi, Romania:
Lumen.

Cuprins

Argument	11
I. Introducere în problematica familiei.....	13
I.1. Definirea conceptului de familie	13
I.2. Evoluția familiei – modificări ale rolurilor conjugal-parentale și ale funcțiilor familiale de-a lungul timpului	17
I.3. Situația actuală a familiilor românești comparativ cu situația familiilor europene. Statistici	28
I.3.1. Comportamente nuptiale și reproductive	28
I.3.2. Percepția importanței familiei	31
I.4. Încadrarea teoretică a familiilor monoparentale în problematica familiei	34
I.4.1. Teorie sistemică/holistă	34
I.4.2. Teoria ecosistemică/ecologică	37
I.4.3. Teoria structurală	40
II. Diversificarea tipurilor de familie.....	43
II.1. Principalele cauze care stau la baza apariției modelelor familiale alternative	43
II.2. Clasificări ale tipurilor de familie	48
II.3. Factori favorizanți în schimbarea modelelor familiale	54
II.4. Consecințele proliferării noilor alternative familiale	55
III. Familia monoparentală - o realitate a lumii contemporane	57
III.1. Definiții și concepții/cercetări cu privire la familia monoparentală. Statistici.....	57
III.2. Dificultăți de exercitare a rolurilor parentale în familia cu un singur părinte. Principalele probleme psihologice și sociale cu care se confruntă familiile monoparentale	68

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistența socială a mamelor adolescente. Iasi, Romania: Lumen.

III.3. Familia monoparentală maternă - cel mai frecvent tip de familie monoparentală	73
III.4. Familia monoparentală paternă – un alt tip de familie monoparentală	75
III.5. Diferențe și concluzii privind cele două tipuri de familii monoparentale.....	77
IV. Familiile monoparentale cu părinți adolescenți	79
IV.1. Adolescența - caracteristici generale	79
IV.2. Nevoile în perioada adolescenței	85
IV.3. Motive, consecințe și tipuri de probleme care apar în cazul parentalității la adolescenți	87
IV.4. Efecte psiho-sociale ale stării de graviditate asupra mamei adolescente (în perioada prenatală și postnatală)	89
IV.5. Aspecte fizice și psihice privind tânăra mamă și copilul (în perioada postnatală)	97
IV.6. Servicii comunitare oferite familiei monoparentale	104
IV.6.1. Servicii socio-educative	104
IV.6.2. Servicii socio-financiare	106
IV.6.3. Servicii socio-medicale	109
V. Descrierea metodologiei cantitative.....	111
V.1. Documentarea	111
V.2. Observația	114
V.3. Întrevederea	116
V.4. Interviu.....	117
Ghid de interviu	120
Interviu mamă-adolescentă	122
V.5. Chestionarul sociologic	130
V.6. Monoparentalitate – între cercetare și acțiune socială. Studiu realizat la Centrul Maternal	192
Concluzii	218
V.7. Tehnica sociometrică	219
Relațiile interpersonale dintre rezidentele Centrului Maternal.....	223

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistența socială a mamelor adolescente. Iasi, Romania: Lumen.

VI. Descrierea metodologiei calitative	243
VI.1. Descrierea instrumentelor de lucru și a tehnicilor utilizate	243
VI.2. Modalități de aplicare practică a instrumentelor și tehnicilor utilizate în lucrul cu mamele adolescente	264
VI.2.1. Studiu de caz	264
Harta rețelei sociale	279
Scala resurselor familiale	281
Scala de sprijin familial	282
Grila istoricului social	283
Matricea procesului decizional	284
Raport de întrevedere	285
Raport asupra convorbirii telefonice	285
Ancheta socială	287
Plan individualizat de protecție	291
Referat de închidere a cazului	294
Fișă de monitorizare post-rezidentă	296
VII. Concluzii finale	298
VIII. Anexe	302
IX. Bibliografie	313

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistența socială a mamelor adolescente. Iasi, Romania:
Lumen.

Pagina lasata intentionat goala

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistenta sociala a mamelor adolescente. Iasi, Romania:
Lumen.

Argument

Fenomen răspândit atât la nivel global cât și la nivel național *monoparentalitatea* este din ce în ce mai des întâlnită. Astfel se remarcă o creștere a numărului *famiilor monoparentale* la nivel mondial aceasta reprezentând 24%. O creștere procentuală a fenomenului de *monoparentalitate*, fără a lua măsuri în vederea diminuării fenomenului, reprezintă un pericol pentru dezvoltarea normală a familiei și pentru societate. Studiile realizate în acest domeniu evidențiază faptul că persoanele cu risc crescut de a forma o *familie monoparentală* sunt persoanele de gen feminin, tinere adolescente cu vârsta cuprinsă între 20-21 ani, cu un nivel scăzut de școlarizare, necăsătorite și care provin din familii dezorganizate sau monoparentale. De aceea consider că ar trebui să se acorde o atenție deosebită tinerilor adolescenți în vederea prevenirii acestui fenomen. Pentru o mai bună cunoaștere a fenomenului de *monoparentalitate* este indicată realizarea unei cercetări sociologice – pe teren – atât la nivel comunitar, cât și societal.

În acest scop am abordat această temă, lucrarea de față aducând în prim plan, tinerele mame adolescente care apelează la serviciile oferite de Centrul Maternal.

Lucrarea este structurată în două părți: una teoretică și alta practică. În partea teoretică în primele două capitole am definit conceptul de familie, teoriile cu privire la *monoparentalitate*, am enumerat și descris diversele tipuri de familie. În cel de-al treilea capitol al acestei părți am definit fenomenul de *monoparentalitate* și am descris tipurile de *familii monoparentale*. În cel de-al patrulea capitol mi-am îndreptat atenția asupra părinților adolescenți și implicațiile pe care le poate avea o sarcină timpurie. În ultimul capitol am descris tipurile de

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistenta sociala a mamelor adolescente. Iasi, Romania: Lumen.

servicii de care poate beneficia familia monoparentală conform legislației în vigoare.

Partea practică cuprinde două abordări: una cantitativă și alta calitativă, prezentate în capitole distincte. Această parte a lucrării am realizat-o în totalitate în Centrul Maternal în colaborare cu echipa pluridisciplinară. Astfel partea practică conține, în cadrul capitolelor menționate anterior, o microcercetare a fenomenului de *monoparentalitate* la nivelul Centrului Maternal, microcercetare realizată pe o perioadă de 5 ani. În această instituție de protecție socială a cuplului mamă-copil am aplicat o serie de tehnici precum testul sociometric pe un eșantion de 14 rezidente, chestionarul sociologic pe un eșantion de 20 de rezidente, interviul în cadrul evaluării finale a unuia dintre cazurile instrumentate, studiul de caz, ecomapa, genograma, matricea ciclului de viață, raport de întrevedere, ancheta socială, plan individualizat de protecție, referat de închidere a cazului, fișă de monitorizare post-rezidență etc.

Mulțumiri echipei de specialiști a Centrului Maternal în special dnei Magdalena Vicovan – șef de centru, pentru sprijinul oferit în vederea realizării cercetării sociologice în cadrul acestei instituții, dar și pentru experiența pe care am acumulat-o în acești ani de practică. Mulțumiri d-rei lect. dr. Gabriela Irimescu, tuturor profesioniștilor din domeniul asistenței sociale cu care am colaborat precum și prietenilor care m-au ajutat în elaborarea acestei lucrări.

Oferind o perspectivă practică a fenomenului de monoparentalitate în cazul tinerelor mame, intenționez ca lucrarea de față să fie un ghid pentru studenți, absolvenți și specialiști din domeniul științelor sociale care sunt interesați să exploreze acest segment din domeniul asistenței sociale.

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistența socială a mamelor adolescente. Iasi, Romania: Lumen.

I. Introducere în problematica familiei

I.1. Definirea conceptului de familie

Pe parcursul aprofundării cercetărilor în domeniul *familiei* au fost elaborate o serie de definiții, pornindu-se de la ideea că, pentru majoritatea dintre noi cea mai mare parte a vieții se desfășoară în cadrul unei structuri familiale sau a unui model familial. Dacă am încerca să definim *familia*, probabil am fi influențați de tipul de structură familială în care trăim. Experiența personală ne determină o serie de percepții asupra *familiei* care sunt influențate de trăirile personale în relațiile de cuplu, în relațiile cu părinții sau cu proprii copii.

Deși relațiile dintre un bărbat și o femeie sunt mult mai complexe decât le-ar reda orice definiție, vom încerca o redare a celor mai semnificative definiții date acesteia, pornind de la cea oferită de dicționar până la cele emise de cei mai cunoscuți cecetători în domeniu:

1) „*Familia* este o formă de comunitate umană întemeiată prin căsătorie, care unește pe soți și pe copiii acestora prin relații strânse de natură biologică, economică și spirituală; grup mai larg cuprinzând pe toți cei care se trag dintr-un strămoș comun” (Breban, 1987, p.357).

2) „*Familia* reprezintă grupul social al cărui membri sunt legați prin raporturi de vârstă, căsătorie sau adopție și care trăiesc împreună, cooperează sub raport economic și au grijă de copii” (Zamfir, Vlăsceanu, 1993, p. 283).

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). Asistenta sociala a mamelor adolescente. Iasi, Romania: Lumen.

3) „*Familia* este instituția socială bazată pe sexualitate și pe tendințele materne și paterne a cărei formă variază de la o cultură la alta” (Sillamy, 1996, p. 125).

4) „*Familia* este uniunea mai mult sau mai puțin durabilă și socialmente aprobată a unui bărbat cu o femeie și a copiilor lor” (Druță, 1998, p. 3).

5) „*Familia* este considerată elementul natural și fundamental al societății, principiu ce apare atât în cadrul actelor noastre legislative, cât și în unele acte internaționale privind drepturile omului” (Mitrofan, I., Mitrofan, N., 1991, pp. 141-145).

6) *Familia* reprezintă una din verigile sociale cele mai vechi și mai specifice în asigurarea continuității și afirmării depline a ființei umane. *Familia* este determinată în ultimă instanță și condiționată, în organizarea și evoluția sa, de modul de organizare a societății pe care o reflectă.

7) *Familia* – prin definiție – este un grup care își are originea în căsătorie, fiind alcătuit din soț și soție și copiii născuți din unirea lor (grup căruia i se poate adăuga și alte rude), pe care-i unesc drepturi și obligații morale, juridice, economice, religioase și sociale (Cl. Levi-Strauss).

8) *Familia* este unitatea biologică de bază nu doar ontogenetică, dar și filogenetică a lumii, care nu e individul ci pereche de sex opus, complementar, care e capabilă să dea naștere altor ființe umane, mai mult decât perechea ca atare (sterilă), perechea fertilă și progeniturile ei, așadar familia naturală completă, de aici rolul primordial, universal și permanent al familiei (Herseni).

9) *Familia* – prin definiție – este o unitate de interacțiuni și intercomunicări personale, cuprinzând rolurile sociale de soț și soție, mamă și tată, fiu și fiică, frate și soră (E. Burgess, H. Locke).

10) *O familie* constituie un grup înzestrat cu caracteristici proprii, cu anumite obiceiuri, care respectă anumite tradiții, chiar inconștient, care aplică anumite reguli de educație (R. Vincent).

11) *Familia* este un grup social, realizat prin căsătorie, cuprinzând oameni care trăiesc împreună, cu o gospodărie casnică comună, care sunt legați prin anumite relații natural-biologice, psihologice, morale și juridice (Ov. Badina, F. Mahler).

12) *Familia* (Stănciulescu, 1998, vol. II, p.108) este definită ca unitate socială în termenii următori: [...] un ansamblu autonom de manifestări spirituale, economice, juridice și politice, condiționate cosmic, biologic, psihologic și istoric și integrate unei serii de relații și procese sociale. Spre deosebire însă de alte unități sociale, *familia* se caracterizează printr-o strânsă legătură biologică constantă a membrilor ei și printr-o strânsă intimitate de conviețuire, funcțiile ei sociale specifice constând în procrearea, creșterea și socializarea indivizilor (Costa-Foru).

Familia se poate distinge ca:

- Grup de persoane unite prin rudenie sau căsătorie, care au o viață comună bazată pe sentimente, aspirații și interese comune;
- Realitate socială, prin comunitatea de viață între persoanele care o compun;
- Instituție juridică, prin reglementările unei categorii de relații dintre oameni (prin norme juridice);
- Forma specifică de comunitate umană alcătuită dintr-un grup de persoane unite prin căsătorie, filiație, rudenie;
- Interacțiune și intercondiționare între soț și soție, părinți și copii, precum și alte rude;
- Forma de comunitate umană întemeiată prin căsătorie care unește pe soți și pe descendenții acestora prin relații de sânge de ordin biologic, economic și spiritual (UNESCO);
- Unitate socială cu trăsături care îi sunt absolut proprii;
- Un adăpost, cu cele două laturi ale sale – iubirea a cărei exponent e mama și protecția oferită de tată; o împlinire care are rol compensator atunci când activitatea profesională nu oferă satisfacție; o povară care, din perspectiva mai nouă a familiei limitează accesul la „condimentele vieții” (Baca Zinn și Eitzen).

Extras din volumul:

Serban, E.-P. (2005). *Asistenta sociala a mamelor adolescente*. Iasi, Romania: Lumen.

Trăsăturile proprii se referă la faptul că *familia* reprezintă:

- unicul grup social caracterizat de determinări naturale și biologice, de fapt singurul în care legăturile de dragoste și consagvinitate au o importanță primară;
- cea mai mică societate umană, unitate elementară și totodată cea mai naturală și necesară, anterioară statului și altui grup social;
- forma socială care împacă respectul de tradiție cu deschiderea spre viitor; ea transmite celor tineri un tezaur de experiențe moștenite și în același timp amplifică și prelucrează experiența proiectând planuri, speranțe și aspirații.

În *concluzie*, plecând de la aceste definiții, ne putem da seama că *familia* este o unitate socială care implică o instituție larg răspândită, chiar o instituție universală exprimată de-a lungul timpului în diferite forme. Chiar dacă multe dintre aceste forme au dispărut și altele le-au luat locul, *familia* a rămas o permanentă în devenirea umanității. *Familia* extinsă, bazată pe un larg sistem de înrudire, nu a reușit să traverseze societățile puternic industrializate. Viața urbană, competiția profesională, forța statului și a sistemului administrativ, au condus la o devalorizare a instituției familiale. Ca exemplu în acest sens putem preciza orientarea masivă a femeilor dinspre cadrul domestic către cel al producției și responsabilității. Noțiunea de rezidență comună a grupului familial a dispărut, fiind incompatibilă cu dezvoltarea economică intensivă. Evoluțiile societăților au scos în evidență și au accentuat precaritatea armoniei din societate și familie, aceasta fiind înțeleasă ca un refugiu.

Familia – element natural și fundamental al societății – reprezintă un obiectiv de cercetare pentru o multitudine de discipline. De-a lungul secolelor studiul *familiei* focalizează atenția mai multor discipline: sociologia, psihologia, antropologia, demografia, psihanaliza etc. Disciplinele antrenate în studiul *familiei* sunt ilustrate în figura următoare:

Extras din¹⁶ volumul:

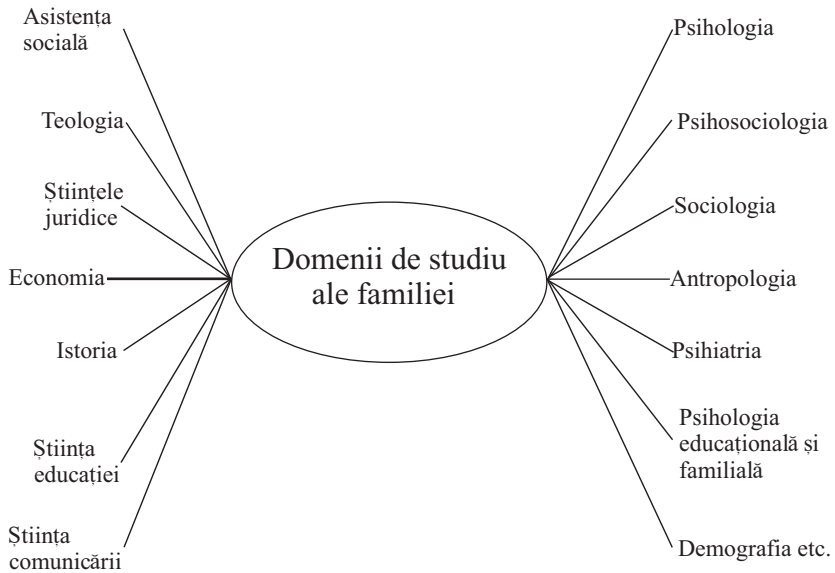

Figura 1.1.

I.2. Evoluția familiei – modificări ale rolurilor conjugale-parentale și ale funcțiilor familiale de-a lungul timpului

«Întreaga dezvoltare a umanității este indisolubil legată de constituirea și evoluția formelor de colectivitate umană, dintre care *familia* reprezintă una dintre verigile sociale cele mai importante și mai vechi în asigurarea continuității și afirmării depline a ființei umane.

Etimologic, transformările semantice ale cuvântului *familie* pun în evidență variabilitatea istorică a instituției pe care o desemnează. Cuvântul a apărut pentru prima dată la Roma, cu o semnificație diferită de cea pe care o are astăzi termenul *familie*. Cuvântul *familie* provine din latinescul *famulus* și a desemnat „ansamblul sclavilor și al servitorilor ce trăiau sub același acoperiș”, iar mai târziu casa în întregime, care reprezenta stăpânul pe de o parte și soția, copiii și servitorii pe de altă parte. *Pater familis* reprezenta soțul. El era, de

Extras din¹⁷ volumul:

Eqpvkpwctgc "ceguvwk" xqnwo "q" rwvg k
volumul de pe

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

ucw "fkp" nkdt tkkng "pqcuvtg" r

În cazul **familiei monoparentale** nu de puține ori responsabilitățile mamei se amplifică întrucât ea trebuie să suplinească rolul tatălui absent, anume cel de agent securizant, inițiator, model. Nereușind să (mai) răspundă singură nevoilor copilului tânăra mamă apelează la diverse instituții/forme de protecție socială.

Intervenția specializată în aceste cazuri și explorarea resurselor familiale poate conduce la construirea unui mediu propice pentru copil alături de mama sa.

Elena-Petronela Șerban

asistentasociala.ro
working together

EXPERT PROJECTS
arta PRECEDE teritoriul

ISBN 973-7766-29-6

9 799737 766297

